

OCHRONA ZABYTKÓW

Komentarz

Artur Ginter, Anna Michalak

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **2**

OCHRONA ZABYTKÓW

Komentarz

Artur Ginter, Anna Michalak

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

2

Stan prawny na 1 września 2024 r. z uwzględnieniem zmian uchwalonych ustawą z 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2023 r. poz. 1904 oraz z 2024 r. poz. 647), które wejdą w życie 1 maja 2025 r.

Recenzent 1. wydania
Prof. dr hab. Kamil Zeidler

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Dorota Lebedzińska, Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Witczak

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Opracowanie zmian w stosunku do wyd. 1:
art. 33a, art. 34, art. 35, art. 36 ust. 1 pkt 13, art. 36 ust. 7, art. 36b i art. 36c – Artur Ginter;
w pozostałym zakresie – Anna Michalak.

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8358-883-4
2. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Wstęp do wydania zaktualizowanego

Obecnie obowiązująca prawna regulacja dotycząca ochrony zabytków weszła w życie 17.11.2003 r. (ustawa z 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.). Ponad 20-letnie funkcjonowanie ww. ustawy w sposób bardzo wyraźny ukazało potrzebę zmiany obowiązujących regulacji. Potrzeba ta jest przy tym dostrzegana nie tylko przez środowiska naukowe (wskazujące np. na zróżnicowanie ustawowych obowiązków odkrywcy zabytku i zabytku archeologicznego) i fachowe (podnoszące m.in. konieczność uwzględnienia „podejścia krajobrazowego” w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego), ale także w orzecnictwie sądów (konieczność dostosowania do standardów konstytucyjnych w zakresie realizacji zasady proporcjonalności czy ochrony własności) i przez decydentów politycznych (poszerzenie katalogu form ochrony zabytków; szerzej na ten temat: W. Kowalski, K. Zalasieńska, *Strategia regulacji prawa ochrony dziedzictwa kulturowego* [w:] *Prawo ochrony zabytków*, red. K. Zedler, Warszawa–Gdańsk 2014, s. 56). W 2018 r. powołany został zespół resortowy ds. zmiany ustawy o ochronie zabytków. Prace zespołu zmierzały w kierunku potraktowania kwestii związanych z zabytkami archeologicznymi indywidualnie, np. w odrębnym rozdziale ustawy. Efektem tych prac były *Założenia do ustawy w zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego* opracowane przez pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa (DOZ-KiNK.640.2.2020.WJ) i przedstawione w 2020 r. Spotkały się one z krytycznym przyjęciem, między innymi ze względu na bezrefleksyjne i mechaniczne utrwalanie anachronicznych rozwiązań prawnych, uwzględnienie postulatów wyłącznie jednego środowiska bez uwzględnienia problemów ochrony dziedzictwa archeologicznego identyfikowanych w pracy służb konserwatorskich czy pracujących w terenie archeologów, brak przeprowadzenia jakiegokolwiek porównania z rozwiązaniami przyjętymi w innych krajach. Dalsze losy *Założeń* nie są znane. W lipcu 2021 r. przedstawiono projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Projekt został wpisany do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów pod numerem UD247. Zdaniem projektodawcy proponowana nowelizacja miała charakter przekrojowy. Obejmowała zarówno unormowanie całych kompleksów zagadnień, jak i drobne korekty w dotychczasowych przepisach. Wszystko w celu doprecyzowania obowiązujących przepisów i usprawnienia ich stosowania (np. wyłączenie niektórych działań przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków z systemu pozwoleń konserwatorskich i objęcie ich procedurą zgłoszenia). Projekt ten został przekazany do konsultacji publicznych w bardzo ograniczonym zakresie. Niemniej znowu został oceniony krytycznie. Po raz kolejny bowiem proponowane zmiany do ustawy nosiły znamiona kosmetyki, nie zaś próby realnego zmierzenia się z problemami związanymi z ochroną zabytków. Projekt do chwili obecnej nie został wniesiony do Sejmu. Nie wiadomo również, czy prace nad nim zostały jedynie zawieszono, czy też całkowicie zrezygnowano z nowelizacji w takim kształcie.

Niezależnie od powyższego 13.07.2023 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2023 r. poz. 1904), której celem była regulacja przepisów dotyczących amatorskiego poszukiwania zabytków w Polsce, w tym między innymi wyłączenie z amatorskich poszukiwań miejsc pozostających pod ochroną konserwatorską, miejsc pochówków, kaźni i pomników zagłady. Nowelizacja ta obowiązuje od 1.05.2024 r. Również w tym przypadku zrezygnowano z szerokich konsultacji publicznych na etapie uchwalania przepisów. Co więcej, zgłaszane jednoznacznie krytyczne oceny nie zostały uwzględnione (zob. uchwałę Rady Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego o podjęciu zdecydowanych i jednoznacznych działań na rzecz odzrucenia w całości przedłożonego 5.06.2023 r. poselskiego projektu nowelizacji ustawy z 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, <https://www.snap.org.pl/roda-o-nowelizacji/>, dostęp: 22.03.2024 r.). Rada podniosła, że proponowane regulacje w niebezpieczny sposób naruszają zasady ochrony dziedzictwa archeologicznego w Polsce. Zdaniem Rady niewłaściwe jest procedowanie w parlamencie projektu, który wyraża stanowisko tylko jednej grupy interesariuszy – środowiska tzw. eksploratorów, zainteresowanych swobodnym dostępem do znajdujących się w ziemi zabytków archeologicznych, które z zasady są przecież własnością Skarbu Państwa. Rada przypominała, że obowiązkiem wszystkich organów państwa jest dbanie o historyczne, w tym archeologiczne, dziedzictwo kulturowe naszego kraju. Jest to zasób nieodnawialny, którego grabienie i niszczenie powinno być w zdecydowany sposób karane. Uchwalenie ustawy bez uwzględnienia głosów specjalistów doprowadziło do bardzo licznych, krytycznych wystąpień przedstawicieli środowisk konserwatorskich i archeologicznych, zakończonych *Petycją w sprawie*

Wstęp

Uwagi wprowadzające

Na wstępie niniejszej publikacji, będącej w swoim założeniu pierwszym komentarzem praktycznym do ustawy z 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami napisanym przez duet składający się z prawnika i archeologa, należy zaznaczyć, że nie stanowi ona próby kompleksowej analizy wszystkich aspektów związanych z praktycznym stosowaniem tej ustawy. Nie wydaje się obecnie, by takie opracowanie mogło powstać, a dostępna literatura, czy to w postaci komentarzy (*Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*, red. M. Cherka, Warszawa 2010), czy monografii (*Konwencje UNESCO w dziedzinie kultury. Komentarz*, red. K. Zalaśńska, LEX 2014), czy też prac zbiorowych (*System ochrony zabytków w Polsce – analiza, diagnoza, propozycje*, red. B. Szmygin, Lublin–Warszawa 2011), tylko to potwierdza. Ograniczenie niniejszego komentarza w części praktycznej do aspektów poświęconych ochronie zabytków archeologicznych – wraz z problematyką towarzyszącą – pozwoli, w naszym przekonaniu, na zarysowanie najważniejszych zagadnień, z którymi na co dzień musi borykać się archeolog czy badacz architektury. Tematyka ta, wprawdzie w formie wykładu prawa dla archeologów, podjęta została już w 2009 r. (K. Zeidler, M. Trzciński, *Wykład prawa dla archeologów*, Warszawa 2009), wydaje się jednak, że znajdująca się tam dogłębna analiza obowiązującego stanu prawnego nie do końca odpowiada zapotrzebowaniu archeologa terenowego, starającego się wykonywać rzetelnie swoje obowiązki w obliczu wyraźnego konfliktu interesów pomiędzy stojącym na straży prawa konserwatorem zabytków a stojącym na straży własnego interesu finansowego inwestorem. Dotychczasowe analizy obowiązującego stanu prawnego nie pokazują także tego, że „na pierwszej linii frontu” stoją najczęściej nie urzędnicy lokalnych WUOZ, lecz właśnie archeolodzy, architekci czy konserwatorzy. Podczas czytania wykładów prawa nie widać także, iż ta

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy]

Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

---

1. Przepis powyższy określa zakres przedmiotowy regulacji ustawy. Wymienione w nim zostały najważniejsze unormowane w niej zagadnienia, zgodnie z podziałem treści ustawy na poszczególne jednostki redakcyjne (rozdziały). Unormowanie to ma wyłącznie znaczenie informacyjne. Podobnie jak w przypadku innych ustaw, ma na celu wyeksponowanie, co stanowi treść komentowanego aktu prawnego (por. R. Golat, *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*, Kraków 2004, s. 13).

Można uznać, że przepis ten czyni zadość wymogom określonym w § 18 Zasad techniki prawodawczej (zob. załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Dz.U. z 2016 r. poz. 283), zgodnie z którym przedmiot ustawy określa się możliwie najzwięźle, jednakże w sposób adekwatnie informujący o jej treści.

2. Nie może być przy tym wątpliwości co do tego, że omawiana ustawa zawiera regulacje z zakresu prawa administracyjnego. Stanowi zatem fragment porządku prawnego, który normuje strukturę i funkcjonowanie administracji publicznej w swoistych dla niej formach działania (reguluje administrację publiczną w znaczeniu podmiotowym i przedmiotowym). Zawiera uporządkowany zbiór norm prawnych, których racją obowiązywania jest bezpośrednia realizacja przez organy administracji publicznej wartości wyróżnionych

ze względu na dobro wspólne. Zawiera przy tym normy materialnoprawne i ustrojowe, natomiast normy proceduralne mające zastosowanie do działania organu konserwatorskiego (określające zasady i tryb działania organu administracji w ramach realizacji norm materialnego prawa administracyjnego) sformułowane zostały w ustawie z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

3. Treść przepisów komentowanej ustawy świadczy o tym, że stosunki tworzące się na ich podstawie cechują się nierównorzędnością stron, a zarazem dotyczą materii publicznej (obowiązków organów publicznych) o charakterze organizatorskim. Nie są to więc przepisy cywilnoprawne, lecz administracyjnoprawne (postanowienie NSA z 18.06.2014 r., II OSK 1521/14, LEX nr 1767407). W konsekwencji do rozstrzygania spraw objętych zakresem przedmiotowym ustawy będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, a czynności podejmowane przez organy ochrony zabytków (lub ich bezczynność) podlegają kontroli sądów administracyjnych.

Art. 2. [Przepisy kolizyjne]

1. Ustawa nie narusza w szczególności przepisów o muzeach, o bibliotekach, o języku polskim, Prawa ochrony środowiska, o ochronie przyrody, o gospodarce nieruchomościami, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Prawa budowlanego, o ochronie danych osobowych i o ochronie informacji niejawnych.

2. Ochronę materiałów archiwalnych wchodzących w skład narodowego zasobu archiwalnego regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), z uwzględnieniem przepisów art. 14a ust. 2 oraz rozdziału 2a.

1. Sprawne funkcjonowanie demokratycznego państwa i wypełnianie obowiązków wynikających z unormowań prawnych wymagają precyzyjnego określenia reguł stanowienia prawa, rangi poszczególnych norm prawnych oraz wzajemnych relacji między nimi, tzn. systemu i hierarchii źródeł prawa. Określony w Konstytucji RP system źródeł prawa powoduje, że ogół obowiązujących norm prawa stanowionego jest uporządkowany i nie jest jedynie ich luźnym zbiorem. Zróżnicowana moc prawna przepisów tworzy pewną hierarchię, mającą kilka szczebli. Określenie takiej hierarchii powoduje, że akty normatywne niższych szczebli nie mogą naruszać postanowień aktów, które znajdują się na szczeblach wyższych. Akty wyższe rangą mogą natomiast uchylać nie tylko wcześniejsze od nich akty o tej samej mocy prawnej, lecz także akty o mocy

prawnej niższej. Aktem o mocy najwyższej jest Konstytucja RP. Wprowadzona przez Konstytucję RP hierarchia norm zabezpiecza społeczeństwo przed nadużyciem władzy, która uzurpowałaby sobie prawo ingerowania w wolność jednostki i prawa człowieka.

Hierarchia aktów prawnych jest istotna przede wszystkim z uwagi na możliwość wystąpienia kolizji pomiędzy poszczególnymi aktami prawnymi. Daje nam zatem odpowiedź, co w takiej sytuacji i jak stosować:

1. Norma wyższego rzędu uchyla normę niższego rzędu (np. jeśli przepis rozporządzenia jest sprzeczny z przepisem zawartym w ustawie, to zastosowanie ma ustawa).
2. Jeżeli dwie normy prawne regulują jeden przedmiot, to zastosowanie znajdzie norma uregulowana bardziej szczegółowo.
3. Norma późniejsza uchyla normę wcześniejszą (np. z dwóch ustaw).
4. Norma prawna ogólna, która weszła w życie później, nie uchyla normy prawnej szczególnej, która wprowadzona została do systemu prawnego wcześniej.

Organ administracji powinien stosować wszechstronną wykładnię prawa, posługując się metodami: językową, celowościową i – najistotniejszą z nich – systemową. Oznacza to nie tylko uwzględnienie kontekstu ustawy, lecz także wzięcie pod uwagę systemu prawa i danie przy tym prymatu Konstytucji RP (I. Mikiciuk, *Procedura administracyjna w postępowaniach konserwatorskich – praktyczne wskazówki* [w:] *Ochrona zabytków – aspekty materialnoprawne i procesowe*, red. K. Zalańska, Warszawa 2021, s. 245).

2. Polski ustrojodawca, wychodząc z założenia, że w państwie prawnym obywatele wiązać mogą jedynie normy ustanowione w odpowiednim trybie i przez kompetentne, wyraźnie wskazane organy, określa zamknięty katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego. „Zamknięcie” systemu źródeł prawa oznacza, że Konstytucja RP wyczerpująco wymieniła rodzaje aktów, w których mogą być zawarte normy o powszechnie obowiązującym charakterze. Akty prawa powszechnie obowiązującego są to akty prawne wiążące wszystkich, zarówno organy państwowe i obywateli, jak i wszystkie podmioty znajdujące się pod jurysdykcją Rzeczypospolitej (szerzej na ten temat zob. *Polskie prawo konstytucyjne na tle porównawczym*, red. R.M. Małajny, Warszawa 2013, s. 60 i n.).
3. Zgodnie z art. 87 Konstytucji RP poza ustawą zasadniczą źródłami powszechnie obowiązującego prawa w Polsce są: ratyfikowane umowy międzynarodowe, ustawy, rozporządzenia, a na obszarze działania organów, które je ustanowiły,

także akty prawa miejscowego. Ustawa zajmuje wysoką (tuż po Konstytucji) pozycję w systemie źródeł prawa. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP ustawa jako akt prawa powszechnie obowiązującego (bez względu na nazwę: „kodeks”, „prawo”, „ordynacja”, oraz bez względu na szczególnie tryb uchwalenia w parlamencie: tryb pilny, ustawa budżetowa, kodeks, ustawa dokonująca implementacji prawa Unii Europejskiej) jest w swojej randze aktem prawnym o jednolitej mocy prawnej.

4. Ze względu na zamknięty katalog aktów prawa powszechnie obowiązującego, jaki określa art. 87 Konstytucji RP, uzgodnienie projektu planu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków powoduje ten skutek, że zaakceptowane w planie zasady stają się prawem miejscowym, a tym samym źródłem prawa obowiązującego na danym terytorium wszystkie podmioty, w tym organy administracji publicznej. Do niedawna sądy prezentowały stanowisko, zgodnie z którym w ramach władztwa planistycznego, po odpowiednim przeprowadzeniu procedury planistycznej, ustalenia planów miejscowych w zakresie ochrony konserwatorskiej wiążą organy nadzoru konserwatorskiego. Obowiązujące przepisy prawa nie przewidują tu żadnych odstępstw od wyłączenia obowiązujących planów miejscowych w wyniku indywidualnych zgód organów (zob. wyrok NSA z 27.11.2014 r., II OSK 1145/13, LEX nr 1658440). Obecnie NSA uznaje, że organ konserwatorski, wpisując nieruchomość do rejestru zabytków nieruchomych, nie jest związany ustaleniami planu miejscowego i nie ocenia, czy dany wpis pozostaje w zgodności z przeznaczeniem terenu w planie co do możliwości jego zagospodarowania (wyrok NSA z 25.01.2022 r., II OSK 734/19, LEX nr 3335677).
5. Przedmiotem regulacji komentowanej ustawy jest realizacja konstytucyjnego nakazu strzeżenia dziedzictwa narodowego, rozumianego jako zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nimi wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom, z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej. Należy podkreślić, że ustrojodawca zobowiązał organy władzy publicznej do ochrony także innych wartości konstytucyjnych, tj. ochrony środowiska. Postulat ten realizować mają z kolei przepisy ustawy z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) oraz

ustawy z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.). Brak jest podstaw do przyjęcia, że z przepisu tego wynika dla organu konserwatorskiego obowiązek dokonywania oceny wpływu nakazu wykonania robót przy zabytku pod kątem wpływu tego nakazu na środowisko naturalne czy też dokonywania oceny, czy nakaz narusza przepisy ustawy o ochronie przyrody. To, że ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie narusza przepisów szczególnych, w tym przepisów ustawy o ochronie przyrody, oznacza jedynie, że jeśli nakaz przeprowadzenia prac konserwatorskich wiąże się z koniecznością wycinki drzew, to adresat takiego nakazu powinien uzyskać na wycinkę zezwolenie właściwego organu administracji (wyrok NSA z 14.03.2023 r., II OSK 1878/20, LEX nr 3565624).

6. Współistnienie w systemie prawa regulacji mających na celu ochronę tych samych dóbr (ustawa o muzeach i komentowana ustawa o ochronie zabytków) w procesie stosowania prawa może prowadzić do powstania kolizji norm. Jednocześnie obowiązki organów władzy państwowej wynikające z różnych aktów prawnych (np. ustawy o ochronie zabytków i ustawy o ochronie przyrody) mogą w praktyce skutkować wystąpieniem wątpliwości co do zakresu ochrony należnej poszczególnym dobrom. W konsekwencji w przypadku kolizji norm o randze ustawy konieczna jest decyzja ustawodawcy i jednoznaczne wskazanie norm mających zastosowanie w takim przypadku. Wątpliwości w tym zakresie mogą być również rozstrzygane na przykład w drodze tzw. uchwał abstrakcyjnych NSA (na podstawie art. 264 § 2 w zw. z art. 15 § 1 pkt 2 p.p.s.a.). Uchwałą składu siedmiu sędziów NSA z 19.10.2015 r., II OPS 3/15 (ONSAiWSA 2016/2, poz. 17), w taki sposób został rozstrzygnięty spór kompetencyjny dotyczący wykładni art. 83a ust. 1 u.o.p. Naczelny Sąd Administracyjny orzekł, że organem właściwym do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości, na której znajduje się wpisany do rejestru zabytków układ urbanistyczny, ruralistyczny lub zespół budowlany w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b w zw. z art. 3 pkt 12 i 13 u.o.z.o.z., jest wojewódzki konserwator zabytków.
7. Ustawodawca nakazał równoczesne stosowanie wszystkich regulacji wymienionych w tym przepisie. W konsekwencji realizacja przepisów komentowanej ustawy, na przykład w zakresie ochrony zabytków, musi odbywać się z poszanowaniem regulacji wynikających z ustawy o ochronie przyrody. Z kolei prowadzenie badań architektonicznych w obiekcie zabytkowym musi spełniać nie tylko wymagania wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, lecz także te określone na przykład w Prawie budowlanym. Również

W komentarzu przeanalizowano formalnoprawne aspekty ochrony zabytków, odwołując się do praktyki orzeczniczej sądów administracyjnych. Omawiana ustawa zawiera szereg przepisów regulujących zarówno prawa, jak i obowiązki właścicieli zabytków oraz instytucji odpowiedzialnych za ich ochronę.

Publikacja wskazuje problemy interpretacyjne, z jakimi mierzą się urzędnicy stosujący przepisy, a także trudności napotymane przez podmioty realizujące inwestycje.

Autorzy omówili również przepisy ustawy z 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, której celem jest regulacja przepisów dotyczących amatorskiego poszukiwania zabytków w Polsce. Wprowadziła ona m.in. wyłączenie z amatorskich poszukiwań miejsc podlegających ochronie konserwatorskiej, miejsc pochówków, kaźni i pomników zagłady. Nowelizacja zacznie obowiązywać od 1 maja 2025 r.

Książka przeznaczona jest dla adwokatów, prokuratorów, radców prawnych i sędziów, jak również pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, archeologów, poszukiwaczy, badaczy architektury, konserwatorów dzieł sztuki, muzealników oraz posiadaczy zabytków.

Artur Ginter – doktor inżynier, archeolog i informatyk; kierownik Laboratorium Datowania i Konserwacji Zabytków w Instytucie Archeologii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Ma 30-letnie doświadczenie w zakresie badań archeologicznych i archeologiczno-architektonicznych, z czego 22 lata jako kierownik badań, w większości realizowanych na obszarach wpisanych do rejestru zabytków.

Anna Michalak – doktor nauk prawnych, radca prawny, doradca podatkowy, archeolog. Pracę naukową w Katedrze Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego łączy ze zdobywaniem doświadczenia zawodowego w jednostkach administracji publicznej, w tym w służbach konserwatorskich. Autorka wielu publikacji z zakresu prawa ochrony zabytków.

ISBN 978-83-8358-883-4

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL